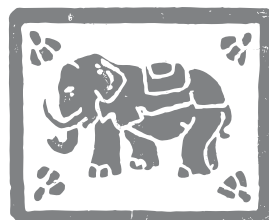

INDIE

Magdalena Wysocka

STOSUNKI POMIĘDZY REPUBLIKĄ INDII A UNIĄ EUROPEJSKĄ NA PROGU XXI WIEKU

Stosunki wzajemne i współpraca polityczna

Stosunki pomiędzy Republiką Indii i Unią Europejską zostały ustanowione już w latach 60., kiedy Indie – jako jedno z pierwszych państw rozwijających się – nawiązały w 1962 r. stosunki dyplomatyczne z ówczesną Europejską Wspólnotą Gospodarczą (EWG), późniejszą Wspólnotą Europejską (WE), a od 1992 r. z Unią Europejską (UE).

W okresie „zimnej wojny” relacje pomiędzy tymi dwoma ważnymi podmiotami stosunków międzynarodowych były rozwijane i zacieśniane odpowiednio do zmieniającej się sytuacji na arenie międzynarodowej. Nie charakteryzowały się one wówczas zbyt intensywnością. Państwa członkowskie EWG nie popierały bliskich relacji Indii ze Związkiem Radzieckim (ZSRR) i innymi krajami Układu Warszawskiego¹. Nie budziła ich aprobaty polityka niezaangażowania New Delhi². Nie zwiększyło to ich zaufania, a tym bardziej nie zachęcało do bliskiej współpracy. Ich bilateralne sto-

¹ W okresie zimnej wojny obowiązywała zasada „albo jesteś z nami albo przeciwko nam” i mimo że Indie nie wykazywały chęci przyłączenia się do jakiegokolwiek bloku, a od 1961 r. uczestniczyły w Ruchu Państw Niezaangażowanych, były postrzegane jako sojusznik ZSRR. Takie postrzeżenie Indii wynikało z utrzymywania dość bliskich stosunków z ZSRR – otrzymywały obszerne wsparcie militarne i pomoc finansową ze strony Związku Radzieckiego, a także udzieliły otwarcie poparcia dla sowieckiej inwazji na Afganistan. Wszystkie ww. czynniki były źródłem podejrzeń wobec Indii. Źródło: URL – <http://www.answers.com/topic/foreign-relations-of-india>.

² Ruch państw niezaangażowanych – do którego należały Indie – miał stanowić „trzecią siłę” wobec bloku państw kapitalistycznych i socjalistycznych. Główne zasady Ruchu zostały określone w Belgradzie w 1961 r. i były to: prowadzenie niezależnej polityki opartej na pokojowym współlistnieniu, popieranie antykolonialnych ruchów narodowyzwoleńczych, nie uczestniczenie w paktach militarnych, nie zezwalanie na zakładanie obcych baz wojskowych na własnym terytorium. Zob. szerzej: Gra-

sunki zostały sformalizowane w serii dwustronnych porozumień o współpracy podpisanych kolejno w 1973, 1981 i 1994 r.³

Porozumienie o Współpracy i Rozwoju z 1994 r. (*Cooperation Agreement on Partnership and Development*) było "ewolucyjnym porozumieniem" dla jednej, jak i dla drugiej strony. Stworzyło podstawy dla dalszej i jednocześnie bliższej współpracy pomiędzy Indiami i Unią Europejską. Zgodnie z jego założeniem, Wspólna Komisja UE i Indii⁴ została utrzymana jako centralny organ nadzorujący współpracę pomiędzy stronami, któremu podlegać miały trzy podkomisje, zajmujące się kwestiami związanymi z handlem, współpracą gospodarczą i współpracą na rzecz rozwoju. Z pracy Komisji natomiast wynikają wspólne inicjatywy oraz porozumienia handlowe i gospodarcze⁵. Kolejnym kamieniem milowym w stosunkach pomiędzy stronami było opracowanie informacji przez Komisję dla *Ulepszzonego partnerstwa pomiędzy UE i Indiami*⁶ w czerwcu 1996 r. Kolejne istotne porozumienia zawarte pomiędzy stronami to: *Strategia krajowa na lata 2002–2006 dot. współpracy z Indiami* oraz *Wspólny Plan Działania dla Partnerstwa Strategicznego UE i Indii*, który został przyjęty 7 września 2005 r. podczas VI Szczytu UE – Indie, oraz *Strategia krajowa na lata 2000–2013 dot. współpracy z Indiami*, przyjęta w 2006 r. Obecnie relacje pomiędzy Republiką Indii i Unią Europejską nie tylko bardzo szybko zmieniają się, ale i zacieśniają, czego dowodzi zapoczątkowane w listopadzie 2004 r. *Partnerstwo Strategiczne*⁷.

Z bardzo wielu powodów Indie są interesującym i atrakcyjnym partnerem dla Unii Europejskiej, aczkolwiek racjonalne wyjaśnienie podłoża tych relacji może wydawać

żyna Michałowska (red.), *Mały słownik stosunków międzynarodowych*, Wyd. Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa 1999, s. 221.

³ Pierwsze porozumienie o współpracy handlowej strony podpisały 17 grudnia 1973 r. Porozumienie to zostało zawarte w odpowiedzi na utracone przez Indie preferencje Brytyjskiej Wspólnoty Narodów (co nastąpiło wskutek przystąpienia Wielkiej Brytanii do EWG), zgodnie z którymi eksport Indii cieszył się uprzywilejowanym dostępem do rynku brytyjskiego. 23 czerwca 1981 r. porozumienie to zostało zastąpione bardziej obszerną umową, obejmującą nie tylko handel, ale i współpracę gospodarczą. Natomiast w 1994 r. tzw. porozumienie 'trzeciej generacji' przewidywało większą współpracę – zwłaszcza w sferze handlu, źródło: URL – http://www.europarl.europa.eu/facts/6_4_11_en.htm

⁴ Wspólna Komisja UE i Indii (*Joint Commission*) – strony porozumienia zgodziły się na utrzymanie Wspólnej Komisji powołanej na mocy artykułu numer 10 Porozumienia dot. Współpracy handlowej i gospodarczej z 1981 r. Zob. szerzej: Porozumienie o Współpracy i Rozwoju z 1994 r., art. 22, URL <http://ec.europa.eu/comm/external_relations/india/intro/agree08_94.pdf>

⁵ Schemat zinstytucjonalizowanych stosunków Unia Europejska – Indie, URL <http://ec.europa.eu/comm/external_relations/india/docs/chart_en.pdf>

⁶ Commission Communication for an „EU – India Enhanced Partnership”, źródło: URL <http://ec.europa.eu/comm/external_relations/india/intro/index.htm>

⁷ Poprzez podniesienie rangi relacji pomiędzy UE a Indiami do tzw. Partnerstwa Strategicznego, Indie dołączyły do grupy pozostałych pięciu państw czyli Chin, Rosji, USA, Kanady i Japonii. Generalnie rzecz ujmując, „Strategiczne Partnerstwo polega na wspólnym uzgodnieniu planu działania i łączy się z monitorowaniem jego realizacji”, źródło: URL <http://www.bbc.co.uk/polish/business/story/2004/11/041110_indie_ue.shtml>

się mniej oczywiste i klarowne w porównaniu z pozostałymi partnerami strategicznymi UE. Partnerstwo strategiczne UE z Rosją argumentowane jest przede wszystkim jej lokalizacją, która w połączeniu z rolą Rosji na arenie międzynarodowej czyni z niej bardzo ważnego sąsiada, będącego jednocześnie źródłem ropy naftowej i gazu dla Europy⁸. Japonia⁹ i Stany Zjednoczone Ameryki¹⁰ są kluczowymi partnerami handlowymi UE. Chiny¹¹ natomiast są nie tylko największą, ale i najszybciej rozwijającą się gospodarką na świecie. Na tle tych wszystkich państw motywacja Unii do wybrania Indii jako partnera jest mniej oczywista.

Indie zaczęły odgrywać coraz ważniejszą rolę na arenie międzynarodowej od chwili wprowadzenia w 1991 r. reform gospodarczych przez rząd Rajiwa Gandhiego¹², a od początku XXI w. Indie postrzegane są na scenie międzynarodowej jako państwo z dynamiczną gospodarką oraz stałym wzrostem. Dlatego współcześnie Indie – ‘największa demokracja na świecie’, państwo z ponad miliardowym społeczeństwem¹³, czwarta pod względem wielkości gospodarka na świecie, utrzymująca tempo wzrostu gospodarczego powyżej 6,5% PKB rocznie przez ponad dekadę¹⁴, dysponująca dużymi i wciąż wzrastającymi zasobami intelektualnymi, wyłaniający się światowy lider w kluczowym sektorze gospodarczym ICT (Informatyka i Telekomunikacja), oraz jako państwo klasyfikujące się wśród dziesięciu największych na świecie uprzemysłowionych narodów – nie mogą być ignorowane i niedoceniane¹⁵.

Współpraca pomiędzy Indiami i Unią Europejską jest istotna dla obu stron. Dla rozwijających się Indii Unia Europejska stała się szczególnie interesującym partnerem gospodarczym od 1 maja 2004 r., kiedy liczba państw członkowskich zosta-

⁸ Zob. szerzej: URL – http://ec.europa.eu/comm/external_relations/russia/intro/index.htm

⁹ Zob. szerzej: URL – http://ue.eu.int/ueDocs/cms_Data/docs/pressdata/EN/discours/89298.pdf

¹⁰ Zob. szerzej: URL – http://ec.europa.eu/comm/external_relations/library/publications/23_us_infopack_2006.pdf

¹¹ Zob. szerzej: URL – http://ec.europa.eu/external_relations/china/intro/index.htm

¹² Po śmierci R. Gandhiego premierem został Narasimha Rao, który z kolei zapoczątkował prorynkowe reformy – liberalizację w zakresie inwestycji zagranicznych, prywatyzację czy ograniczenie kontroli dewizowej. Jednak największą zasługą reform ekonomicznych w Indiach w l. 90. XX w. było przedstawienie gospodarki z przemysłu na usługi, a za sprawą ekspansji sektora usług nastąpiło otwarcie gospodarki Indii na gospodarkę światową. *Liberalizacja gospodarki indyjskiej w latach dziewięćdziesiątych XX w. przekształciła Indie ze skupionego na własnych potrzebach kraju o wysoce kontrolowanej gospodarce w państwo biorące udział w światowej wymianie handlowej.* „Rocznik Strategiczny”, t. 2004/2005, Warszawa 2005, s. 327 oraz *Przewodnik National Geographic – Indie*, Warszawa 2001, s. 16.

¹³ Indie – pod względem liczby ludności równej 1.129 mln – zajmują drugie miejsce na świecie, klasyfikując się za Chinami – 1.321 mln (dane z 17.06.2007 r.), źródło: URL – <http://www.xist.org/default1.aspx>

¹⁴ W 1997 – 5,0%, 1998 – 6,8%, 1999 – 6,4%, 2000 – 7,0%, 2001 – 7,0%, 2002 – 4,3%, 2003 – 7,3%, 2004 – 7,8%, 2005 – 9,2%, 2006 – 9,2%. Źródło: URL – http://www.adb.org/Documents/Books/ADO/2000/Update/India_update.pdf oraz <http://www.dfat.gov.au/geo/fs/inia.pdf>

¹⁵ *EU – India Relations*, “EPC Issue Paper”, No. 35, 9 June 2005 na: URL – http://www.epc.eu/TEWN/pdf/224894472_EPC%20Issue%20Paper%2035%20EU-India%20Relations.pdf

ła zwiększona z 15 do 25. W konsekwencji tego rozszerzenia UE stała się największym podmiotem gospodarczym na arenie międzynarodowej, stanowiącym około 20% globalnego handlu i zasilającym blisko 25% światowego PKB. Z całą pewnością będą wpływać dla Indii ogromne korzyści ze współpracy z jeszcze większym niż dotychczas jednolitym rynkiem, charakteryzującym się jednolitymi przepisami i otwartą gospodarką dla innych podmiotów stosunków międzynarodowych. Stosunki wzmacniają nie tylko gospodarkę Indii i UE, ale również podnoszą ich pozycję na arenie międzynarodowej.

Współpraca gospodarcza i wymiana handlowa, inwestycje

Od I Szczytu UE – Indie, który odbył się w Lizbonie w 2000 r., stosunki handlowe pomiędzy Unią Europejską i Indiami nabrały impetu. Zarówno jedna, jak i druga strona była zdeterminowana do wykorzystania potencjału i zakresu ich gospodarczych stosunków na rzecz większej wymiany handlowej i inwestycyjnej.

7 września 2005 r. odbył się kolejny Szczyt UE – Indie¹⁶, podczas którego UE i Indie:

- przyjęły *Wspólny Plan Działania*;
- zdecydowały o podjęciu bardziej stanowczego działania na rzecz dalszego wzrostu bilateralnego handlu i rozwoju ich współpracy gospodarczej;
- zgodziły się na podjęcie kroków w celu usunięcia barier dla ich bilateralnego handlu i inwestycji;

¹⁶ Szczyt UE – Indie w 2005 r. był już szóstym spotkaniem na szczycie przywódców. Na I Szczytcie podjęto decyzje o regularnych dorocznych szczytach UE – Indie, a także podpisano porozumienie dotyczące współpracy w ramach lotnictwa cywilnego.

23 listopada 2001, New Delhi: II Szczyt UE – Indie. Podpisano porozumienie dotyczące nauki i technologii.

10 października 2002, Kopenhaga: III Szczyt UE – Indie, podpisano pięcioletnią strategię współpracy i został uzgodniony program współdziałania.

29 listopada 2003, New Delhi: IV Szczyt UE – Indie, zapoczątkowano program na kwotę 14,1 mln euro na rzecz rozwoju handlu i inwestycji.

8 listopada 2004: V Szczyt w Hadze, podczas którego oficjalnie zostało zapoczątkowane Partnerstwo Strategiczne.

7 września 2005: VI Szczyt UE i Indii w New Delhi, podczas którego strony przyjęły Wspólny Plan Działania (*Joint Action Plan*) dla Partnerstwa Strategicznego, aby wzmocnić mechanizmy dialogu i konsultacji, pogłębić polityczny dialog i współpracę, zbliżyć ludzi i kultury, poprawić dialog i współpracę dotyczącą polityki gospodarczej oraz rozwinąć handel i inwestycje. Co więcej, strony parafowały również Porozumienie dot. współpracy w ramach programu GALILEO.

13 października 2006: VII Szczyt UE – Indie w Helsinkach. Przyjęto wówczas Strategię *krajową na lata 2007–2013 dot. współpracy z Indiami* oraz formalne porozumienie dot. uczestnictwa Indii w programie GALILEO.

Źródło: URL – http://ec.europa.eu/comm/external_relations/library/publications/25_india_brochure.pdf

- porozumiały się w kwestii ustanowienia Zespołu ds. Handlu – składającego się z wysoko postawionych osobistości (*High Level Trade Group*), którego zadaniem jest studiowanie i badanie sposobów oraz środków, które miałyby służyć pogłębianiu i poszerzaniu ich dwustronnego handlu i inwestycji.

Unia Europejska była do 2004 r. największym partnerem handlowym Indii¹⁷ – w okresie 2003–2004 przypadła na nią 21,77% eksportu i 18,33 % całkowitego importu Indii. Według danych dostępnych za rok 2004, całkowite obroty pomiędzy UE i Indiami wzrosły z około 28 mld euro w 2003 r. do 33 mld euro w 2004 r., zapisując tym samym wzrost o 17,2% (tabela nr 1)¹⁸.

Tabela nr 1. Wymiana handlowa pomiędzy UE i Indiami (mln €)

Rok	Import	Roczne zmiany w % (w por. do lat poprzednich)	Udział Indii w imporcie UE	Ekspert	Roczne zmiany w % (w porównaniu do lat poprzednich)	Udział Indii w eksporcie UE	Bilans handlowy	Import + Ekspert (suma)
2000	12802		1,29	13626		1,59	824	26427
2001	13405	4,7	1,36	12894	-5,4	1,44	-512	26299
2002	13594	1,4	1,44	14271	10,7	1,58	676	27865
2003	13976	2,8	1,49	14516	1,7	1,65	540	28492
2004	16223	16,1	1,58	17013	17,2	1,77	790	33236
2005	18904	16,5	1,61	21101	23,9	1,99	2197	40005
2006*	22400		1,60	24100		2,00	1700	46500

Źródło: http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2006/may/tradoc_113390.pdf oraz <http://www.delind.cec.eu.int/en/trade/trade.htm>

* Dane za 2006 r., URL – http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-AR-07-009/EN/KS-AR-07-009-EN.PDF

Ekspert Unii Europejskiej do Indii w 2004 r. wykazał imponujący wzrost – 17,2%, podczas gdy w 2003 r. wyniósł 1,7%. Ekspert wzrósł do 17 mld euro w 2004 r. z 14,5 mld euro w 2003 r. Z drugiej strony import UE wzrósł z 13,9 mld euro w 2003 roku do 16,2 mld euro w 2004 r., rejestrując tym samym wzrost rów-

¹⁷ W 2005 r. Azja Wschodnia wyprzedziła UE i stała się czołowym partnerem handlowym Indii – między innymi dzięki zwiększającej się wymianie handlowej pomiędzy Indiami i Chinami.

¹⁸ Źródło: URL – <http://www.delind.cec.eu.int/en/trade/trade.htm>

ny 16,1%¹⁹. Pomimo, że przez ostatnie dwie dekady eksport Indii do UE wzrósł prawie o 550%, na Indie przypadało zaledwie 1,6 % całego importu UE (tabela nr 1)²⁰. W sektorze usług udział Indii był jeszcze mniejszy, bowiem wyniósł niecały 1%²¹. Ważnym partnerem handlowym Indii w Unii Europejskiej jest Wielka Brytania, której udział wynosi aż 21,4% dwukierunkowego handlu UE z Indiami. Za nią sytuują się Niemcy (20,7%), kraje Beneluxu (19,3%) i Włochy (11,5%)²². Dane z ostatnich lat wskazują na znaczny potencjał, w dalszym ciągu nie wykorzystany z powodu licznych barier, jakie istnieją w wymianie handlowej i inwestycyjnej pomiędzy stronami²³.

¹⁹ Tamże.

²⁰ W 2003 r. udział ten był jeszcze mniejszy – 1,3%, podczas gdy Chin wyniósł 7,5%.

²¹ Dane z 2003 r.

²² Dane z 2003 r. Źródło: URL – <http://www.indiaonestop.com/tradepartners/eu/euoverview.htm>

²³ W indyjskiej gospodarce w dalszym ciągu istnieją przeszkody – głównie taryfy celne, kontyngenty, cła – dla wymiany handlowej pomiędzy stronami, które komplikują relacje gospodarcze pomiędzy UE i Indiami. Podczas gdy Indie mówią o *Fortecy Europa*, coraz trudniejszej do przenikania, to jej taryfy celne zaliczane są do najwyższych na świecie. Pomimo, że poziomy taryf celnych w Indiach są znacznie niższe niż w 1991 r., nadal pozostają jednymi z najwyższych w rozwijającym się świecie, bowiem większość innych państw rozwijających się również zmniejszała cła w tym okresie. Średnia ważona stawka celna w Chinach i Azji Płd.-Wsch. stanowi dokładnie połowę średniej ważonej stawki celnej w Indiach (która wyniosła 29% w l. 2002–03). Rząd ogłosił, że przeciętne taryfy będą zmniejszone do około 15% do 2004 r., jednak nawet wtedy będą znacznie wyższe niż w Chinach, które zobowiązały się do zmniejszenia średniej ważonej stawki celnej do około 9% do 2005 r. (zobowiązanie to było warunkiem przyjęcia do WTO). Unia Europejska domaga się znacznych redukcji taryf celnych, nałożonych na produkty przemysłowe z myślą o tym, żeby otworzyć rynki krajów rozwijających się. UE ma względnie niskie taryfy celne, dlatego też nie będzie ona zmuszona do zbyt dużego poświęcenia na rzecz współpracy (jest to stanowisko Indii w kwestii WTO, Ambasada Indii w Brukseli).

Z drugiej strony Indie utrzymują, że przyczyną niezbyt dużej wymiany handlowej z UE są pozataryfowe, nieformalne bariery Unii, które tworzą ściśle chroniony i nieprzenikliwy rynek dla eksportu Indii. Mowa jest tutaj m.in. o: handlowych działaniach obronnych (antysubsydyjne środki, system pozwoleń zaliczkowych itp.), zastosowaniu wymogów pracy jak i fitosanitarnych standardów (w celu kontrolowania indyjskiego eksportu wkraczającego na rynki UE), czy kontrolach nałożonych na indyjskie usługi. Ponadto utrzymuje się również, że brak harmonizacji pomiędzy państwami członkowskimi UE działa jak dodatkowa bariera, szczególnie w przypadku produktów farmaceutycznych, rolniczych czy żywnościowych. Co więcej, urzędnicy z Indii utrzymują, że fitosanitarne wymogi ograniczają dostęp produktów rolniczych z Indii do rynku UE.

Zob.: *EU – India relations*, cyt. wyd., s. 39–40.

Tabela nr 2. Wymiana handlowa pomiędzy Indiami i Unią Europejską (mln €)

Rok	Import	Roczne zmiany w % (w por. do lat poprzednich)	Udział UE w imporcie Indii	Eksport	Roczne zmiany w % (w porównaniu do lat poprzednich)	Udział UE w eksporcie Indii	Bilans handlowy	Import + Eksport (suma)
2000	11 596		21,44	11 248		24,54	-348	22 843
2001	13 714	18,3	21,08	12 418	10,4	24,84	-1 296	26 131
2002	12 855	-6,3	20,86	12 033	-3,1	22,77	-822	24 888
2003	12 765	-0,7	19,69	12 194	1,3	22,77	-571	24 959
2004	13 776	7,9	17,33	13 243	8,6	22,02	-533	27 019
7m 2004	7 907		17,93	7 508		21,56	-399	15 414
7m 2005*	13 073	65,3	21,35	10 097	34,5	22,35	-2 976	23 170

Źródło: http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2006/may/tradoc_113390.pdf

* Dostępne są tylko dane z pierwszych 7 miesięcy 2005 r. Dlatego też, aby wykazać wzrost wymiany handlowej pomiędzy Indiami i UE w 2005 r., podaję w tabelce dane z pierwszych 7 miesięcy 2004 r.

Współpraca w ramach WTO

Unia Europejska i Indie odegrały współdecydującą rolę w stworzeniu nowych, międzynarodowych struktur współpracy gospodarczej, wliczając Światową Organizację Handlu (WTO). Jako globalni gracze w światowym handlu współpracują ze sobą dość blisko w multilateralnych dyskusjach na forach tej organizacji, zdając sobie sprawę z wagi wspierania rozwoju najbiedniejszych i upośledzonych państw, chociaż stopień zrozumienia i zaangażowania jest różny i nie pozbawiony kontrowersji wynikający z odmienności interesów.

Pomyślny wynik negocjacji w ramach Nowej Rundy był bardzo ważny zarówno dla Unii Europejskiej jak i Indii, gdyż mógłby być również przejawem siły politycznego elementu strategicznego partnerstwa i jego perspektyw na przyszłość. Podczas ostatniej konferencji, która odbyła się w dniach 13–18 grudnia 2005 r. w Hongkongu, zostało osiągnięte porozumienie co do ostatecznego terminu (2013 r.) eliminacji subsydiów wspierających eksport produktów rolnych. Co więcej, bogate państwa

zgodziły się na wprowadzenie kwot importowych, zwolnionych z cel ze wszystkich państw najmniej rozwiniętych.

Podczas kolejnego spotkania w Genewie w 2006 r. nie osiągnięto jednak zakładanego porozumienia w sprawie redukcji dotacji rolnych i obniżenia taryf celnych, co w konsekwencji doprowadziło do zawieszenia negocjacji w lipcu 2006 r. przez dyrektora generalnego WTO, Pascala Lamy²⁴. Zarówno Unia Europejska, jak i Indie, podtrzymują swoje dotychczasowe stanowiska w płaszczyźnie rolnictwa. Obie strony zachowują politykę protekcyjną w rodzimych sektorach rolniczych. Co więcej, opinie tych podmiotów w kluczowych dla ich stosunków płaszczyznach, takich jak dostęp do rynku dla dóbr przemysłowych, usługi, ułatwienia dla handlu czy anty-dumping, także się nie pokrywają.

Krótko mówiąc, Indie chcą, aby Unia Europejska podjęła się przywództwa w rozwiązywaniu spraw związanych z implementacją, by wprawiała w działanie klauzule szczególnego i zróżnicowanego traktowania w różnych porozumieniach Światowej Organizacji Handlu i aby poparła zasadę "mniej niż pełna wzajemność"²⁵. Natomiast z drugiej strony Unia Europejska utrzymuje, że Indie muszą obniżyć swoje podatki i cła (na przykład w przypadku win i napojów alkoholowych), podnieść ograniczenia ilościowe i, co ważniejsze, zmienić swoją postawę, ponieważ Indie – będąc wielkim państwem aspirującym do statusu potęgi na skalę globalną – nie mogą zachowywać się jak biedne państwo rozwijające się.

Kwestia porozumienia o strefie wolnego handlu UE – Indie

Jak podaje „Rzeczpospolita”, w związku ze znaczną presją konkurencji z Azji i Ameryki Łacińskiej, w październiku ubiegłego roku Komisja Europejska przedstawiła nową strategię handlową, mającą pomóc europejskim firmom w uzyskaniu dostępu do nowych rynków, stymulując tym samym konkurencyjność i wzrost gospodarczy w Europie. W dokumencie, zatytułowanym *Global Europe: Competing in the World*, dwustronne porozumienia handlowe zostały uznane za priorytet w związku z zawieszeniem negocjacji Rundy z Doha. Ministrowie spraw zagranicznych uzgodnili 23 kwietnia 2007 r. rozpoczęcie negocjacji na temat porozumień o wolnym handlu (FTA) z Indiami, Koreą i dziesięcioma państwami należącymi do Stowarzyszenia Narodów Azji Południowo-Wschodniej (ASEAN). Ma to poprawić konkurencyjność Unii w tym regionie wobec Japonii i Stanów Zjednoczonych. Obecnie stosunki z tymi krajami to jedynie ok. 10% kontaktów handlowych UE na świecie²⁶.

Ian Pearson, minister ds. handlu, inwestycji i spraw zagranicznych Wielkiej Brytanii, podczas swojej wizyty w Indiach w styczniu 2006 r., przedłożył ministrowi ds.

²⁴ Zob. szerzej: URL – http://www.wto.org/english/news_e/news06_e/tnc_dg_stat_24july06_e.htm

²⁵ *EU – India Relations*, cyt. wyd., s. 40.

²⁶ Źródło: URL – http://www.rzeczpospolita.pl/europa/news/news_070425.html

handlu i przemysłu Indii, Kamalowi Nath, propozycję zawarcia porozumienia o wolnym handlu pomiędzy Unią Europejską i Indiami. Minister Nath w odpowiedzi podkreślił, że udział Indii w globalnej wymianie handlowej w ostatnich latach stale wzrastał i że wszelkie środki, mogące zwiększyć ten udział, będą starannie analizowane. Dlatego też Indie będą otwarte na ideę zawarcia porozumienia pomiędzy Indiami i UE²⁷. W sierpniu 2006 r. minister Nath w wywiadzie dla niemieckiej gazety „Handelsblatt” powiedział, że Indie chcą podpisać FTA z UE i że podczas Szczytu UE–Indie w Helsinkach premier Manmohan Singh wezwie do zapoczątkowania procesu negocjacji²⁸. Indie i UE powołały Zespół ds. Handlu do przestudiowania i zbadania sposobów opracowania FTA. Podczas spotkania na Szczycie w październiku 2006 r. w Helsinkach Unia Europejska i Indie postanowiły rozpocząć negocjacje w sprawie porozumienia o wolnym handlu i inwestycjach w 2007 r., aby móc zakończyć proces negocjacyjny i zawrzeć ww. porozumienie w 2009 r. W starannie sformułowanym oświadczeniu, wydanym po spotkaniu, nie było jednak mowy o formalnie zainicjowanym procesie negocjacji, a jedynie o takich zamiarach. Oficjalne rozmowy oznaczałyby pierwszą nową bilateralną inicjatywę handlową pomiędzy ważnymi potęgami gospodarczymi, odkąd rozmowy w ramach WTO zostały zawieszono.

UE i Indie podkreślają, że negocjacje w ramach rundy Doha są w dalszym ciągu głównym celem ich polityki handlowej, jednak dalszego rozwoju bilateralnej wymiany handlowej i stosunków gospodarczych przyczyniłoby się głównie nowe porozumienie o handlu i inwestycjach²⁹. Dwustronne porozumienie pomogłoby stronom skoncentrować się na kwestii barier pozataryfowych i wyjść poza przepisy WTO.

Unia Europejska oczekuje, że FTA z Indiami obejmie ok. 90% bilateralnej wymiany handlowej, umożliwi większy dostęp do rynku indyjskiego dla swoich dóbr przemysłowych, przyczyni się do liberalizacji sektora finansowego Indii, równego traktowania przedsiębiorstw europejskich oraz redukcji restrykcji, nakładanych na własność zagraniczną w sektorze usług.

Indie natomiast koncentrują uwagę przede wszystkim na sektorze usług i inwestycji. Domagają się wzajemnego uznania stopni naukowych i dyplomów, zniesienia niepotrzebnych restrykcji, dotyczących zatrudnienia w krajach UE i tym samym zwiększenia dostępu do rynku pracy UE dla wykwalifikowanej siły roboczej z Indii, co jest dla nich kluczową kwestią.

Rozpoczęcie procesu negocjacji opóźniają dwie stale powracające kwestie. Pierwszą jest sprzeciw Indii wobec załączenia do FTA standardowej klauzuli dot. praw człowieka i demokracji. Spór wokół ww. klauzuli utrudnia, a nawet wręcz uniemożliwia realizację zobowiązań, przyjętych podczas ostatniego spotkania na Szczycie UE – Indie w Helsinkach w październiku 2006 r., dotyczących pogłębiania gospodarczych

²⁷ Źródło: URL – http://www.bilaterals.org/article.php3?id_article=3580

²⁸ Źródło: URL – http://www.bilaterals.org/article.php3?id_article=5717

²⁹ Słowa wypowiedziane przez komisarza UE ds. handlu, Petera Mandelsona podczas Szczytu UE – Indie w Helsinkach w 2006 r.

i politycznych więzi pomiędzy stronami³⁰. New Delhi twierdzi, że do porozumienia gospodarczego nie powinno się włączać kwestii politycznych³¹. Po drugie, Indie nie zgadzają się na przyłączenie klauzuli dot. broni masowego rażenia, mimo że klauzula o WMD zobowiązałaby Indie jedynie do wspierania międzynarodowej konwencji przeciwko broni chemicznej i biologicznej, a nie dotyczyłaby NPT (*Non-Proliferation Treaty*), którego to porozumienia sygnatariuszem nie są.

Problem statusu atomowego Indii. Dylematy UE

Tuż przed Szczytem Indie – UE w 2006 r. UE zaznaczyła, że oczekuje *szczerych i przyjaznych* rozmów z New Delhi, m.in. w kwestii porozumienia jądrowego USA i Indii³².

Jak powiedział fiński ambasador w Indiach, Asko Numminen: *Faktem jest, że UE analizuje kwestie porozumienia indyjsko – amerykańskiego bardzo ostrożnie. Jednakże wspólne stanowisko nie zostało jeszcze uzgodnione. Analizujemy ww. kwestię z różnych, istotnych punktów widzenia... Pierwszy aspekt łączy się z dywersyfikacją źródeł energii, zaś drugi – powiązany jest z kwestią nieproliferaacji*³³.

³⁰ UE jest związana decyzją podjętą przez liderów państw członkowskich w 1995 r., zgodnie z którą jakiegokolwiek porozumienie polityczne czy gospodarcze musi zawierać zobowiązanie stron do przestrzegania praw człowieka i demokracji. Jednakże biorąc pod uwagę znaczenie omawianej kwestii dla FTA, na forum KE rozpoczęła się debata w sprawie zrobienia wyjątku dla Indii, w której argumentuje się, że porozumienie o współpracy z 1994 r. objęło już kwestię praw człowieka.

³¹ Źródło: URL – http://www.ft.com/cms/s/142ebb18-ca6a-11db-820b-000b5df10621,dwp_uuid=a6dfc...

³² Mowa jest tutaj o porozumieniu zawartym pomiędzy USA i Indiami 18 lipca 2005 r. i o porozumieniu z 2 marca 2006 r. 18 lipca 2005 r. Prezydent USA George W. Bush i premier Indii Manmohan Singh podpisali porozumienie o współpracy jądrowej dla celów cywilnych. W następstwie spotkania z lipca 2005 r. liderzy USA i Indii spotkali się ponownie w marcu 2006 r. w celu opracowania całościowego i szczegółowego już porozumienia w sprawie współpracy na tej płaszczyźnie. Należy zaznaczyć, że porozumienie po raz pierwszy w historii dotyczy współpracy jądrowej USA z państwem, które nie jest sygnatariuszem NPT i które nie przyjęło zobowiązania międzynarodowego dot. rygorystycznej kontroli nad cywilną działalnością nuklearną. Prawo USA zakazywało współpracy nuklearnej z państwami, które nie sprostaly ww. standardom od chwili stworzenia traktatu i współczesnego reżimu nieproliferaacji. Aby osiągnąć to radykalne odstępstwo od dotychczasowej polityki nieproliferaacji Kongres USA musiał wnieść poprawki do Ustawy o Energii Atomowej z 1954 r., aby stworzyć podstawy prawne dla współpracy jądrowej USA z państwem nie-sygnatariuszem NPT. A następnie po przyjęciu porozumienia przez Kongres (co nastąpiło ostatecznie w grudniu 2006 r.), USA i Indie muszą uzyskać aprobatę NSG, której regulacje prawne dot. nieproliferaacji są zbliżone do prawa USA. Kwestia porozumienia była kontrowersyjna dla Kongresu USA. W opinii wielu obserwatorów była to sytuacja bez wyjścia. Jeśli Kongres odrzucił pakt z Indiami, ryzykowałby pogorszeniem stosunków z coraz większą potęgą i wpływową demokracją, natomiast przyjęcie porozumienia może zagrozić stabilności obecnej globalnej polityki nieproliferaacji. Porozumienie to zostało ostatecznie przyjęte w grudniu 2006 r. i teraz decydującą rolę ma do odegrania NSG, w tym UE.

³³ Źródło: URL – <http://www.centralchronicle.com/20061010/1010142.htm>

Zgodnie z porozumieniem podpisanym w marcu 2006 r., USA i Indie oczekują, że NSG (Grupa Dostawców Energii Jądrowej, *Nuclear Suppliers Group*) wprowadzi odpowiednie poprawki do swoich wytycznych i umożliwi pozostałym uczestnikom stosunków międzynarodowych nawiązanie współpracy jądrowej z Indiami. Dlatego też konsensus w ramach NSG jest niezbędny. Większość państw członkowskich NSG (w tym Wielka Brytania i Francja) zobowiązała się już zaakceptować porozumienie indyjsko-amerykańskie, jednak nieliczne państwa mają w dalszym ciągu pewne zastrzeżenia. Pomimo Partnerstwa Strategicznego zawartego w 2004 r. z Indiami, Unia Europejska nie jest przygotowana do zajęcia *soft position* w kwestii porozumienia jądrowego Indii i USA³⁴.

Unia Europejska już od dłuższego czasu podtrzymuje, że Indie powinny w końcu zaakceptować międzynarodowe środki dot. nieprolifracji i podpisać NPT i CTBT (*Comprehensive Test Ban Treaty*)³⁵. Co więcej, UE chciałaby również, aby Indie zawarły porozumienie o ochronie z IAEA, bowiem tylko wtedy Unia będzie mogła zająć stanowisko w sprawie porozumienia indyjsko-amerykańskiego, po uprzedniej oczywiście obserwacji stanowiska NSG w sprawie porozumienia jądrowego. Jednak Indie były i są przeciwne przystąpieniu do NPT i CTBT, podczas gdy UE jest silnie zobowiązana wobec tych traktatów.

Stanowisko UE jest całkowicie sprzeczne ze stanowiskiem Indii, które domagają się jego zmiany, niezależnie od tego czy porozumienie z USA zostanie ostatecznie zaakceptowane, czy też nie, przez społeczność międzynarodową. Większość państw członkowskich UE wchodzi w skład NSG i dlatego też stanowisko UE w sprawie współpracy jądrowej z Indiami ma decydujące znaczenie. W opinii Republiki Indii państwa skandynawskie (Dania, Norwegia, Szwecja) są przeciwne zaakceptowaniu porozumienia jądrowego z USA, bowiem postrzegają to jako krok w kierunku proliferacji. Dwa bardzo ważne państwa UE, Wielka Brytania i Francja, już się zobowiązały udzielić poparcia dla kooperacji nuklearnej z Indiami. Natomiast Republika Federalna Niemiec jeszcze nie podjęła ostatecznej decyzji.

Polityka Indii wobec UE i Stanów Zjednoczonych

Przez wiele lat urzędnicy Komisji Europejskiej z Brukseli narzekali, że choć UE traktuje Indie poważnie i uznaje je za ważnego aktora w światowej polityce, nie jest

³⁴ Wiadomość ta została przekazana premierowi Manmohanowi Singhowi przez komisarza ds. zagranicznych UE, Benito Ferraro-Waldnera, podczas ich krótkiego spotkania w lutym 2007 r. Zob. Rajeev Sharma, *EU envoy plays hard on N-deal*, 16 luty 2007, Chandigarh, India. Źródło: URL – <http://www.tribuneindia.com/2007/20070217/main6.htm>

³⁵ Republika Indii postrzega zarówno NPT, jak i CTBT, jako traktaty skrajnie dyskryminujące państwa nie posiadające broni jądrowej i faworyzujące nieliczne podmioty stosunków międzynarodowych o statusie nuklearnym. Zob. URL – http://www.indianembassy.org/policy/CTBT/embassy_non_proliferation.htm oraz <http://www.tribuneindia.com/2004/20041009/edit.htm#1>

wcale pewne, czy Indie poważnie traktują UE i uznają ją za równie ważnego partnera. Generalnie są zgodni w swoim przekonaniu, że Indie uważają Stany Zjednoczone za znacznie ważniejsze niż Unię.

Postrzeżenie USA w polityce zagranicznej Indii wynika z przekonania, że Stany Zjednoczone Ameryki są główną potęgą w jednobiegunowym świecie, w którym prawdopodobnie żadna kombinacja sojuszy nie może rzucić im skutecznego wyzwania. Jest to zapewne i wynik politycznego wahadła, które z pozycji niegdyś antyamerykańskiej przesunęło się na proamerykańską. Jako główny rozmówca na płaszczyźnie stosunków międzynarodowych, Stany Zjednoczone wywierają największy wpływ na indyjskie środowisko bezpieczeństwa narodowego. W latach 90. to Waszyngton podjął polityczne kroki w kierunku zbliżenia z New Delhi i rozwijał stosunki handlowe z Indiami, podczas gdy UE zwlekała z tą decyzją. Indie coraz bardziej sympatyzują z amerykańskimi wysiłkami, podjętymi w celu sformułowania na nowo reguł globalnej gry (najświeższym przykładem jest porozumienie z lipca 2005 r. pomiędzy Indiami i USA). Natomiast Europa jest oddanym obrońcą istniejącego porządku³⁶.

Unia Europejska jest z jednej strony uznawana w Indiach jako gospodarcza superpotęga i bardzo ważny negocjator w wielostronnych negocjacjach handlowych, a z drugiej strony istnieje przekonanie, że nie posiada ona – w przeciwieństwie do USA – wizji strategicznej. Indie podzielają koncepcje europejskie dotyczące kształtowania wielobiegunowego porządku międzynarodowego, ale nie postrzegają Unii Europejskiej jako wiarygodnej przeciwwagi USA³⁷. Co więcej, wspólna polityka zagraniczna i bezpieczeństwa Unii (WPZiB) oraz polityki zagraniczne państw członkowskich bardzo często nie pokrywają się. Dlatego też Indie pozostają sceptyczne co do politycznych zdolności i możliwości realizacji efektywnej i spójnej polityki zagranicznej UE³⁸.

Indie w dalszym ciągu czują, że mało prawdopodobne jest, aby partnerstwo strategiczne UE z Indiami było na tym samym poziomie, co z Chinami. Te ostatnie nadal są znacznie ważniejsze dla azjatyckiej strategii UE ze względu na ich polityczną siłę przebicia, potencjał gospodarczy, znacznie wyższe gospodarcze udziały i handel³⁹. Natomiast Stany Zjednoczone utrzymują relacje z Pekinem w stanie równowagi, ale

³⁶ R. K. Jain (red.), *India and the European Union in the 21st century*, New Delhi 2002, s. 60–61.

³⁷ Indie utrzymują stosunki z poszczególnymi państwami członkowskimi na szczeblu bilateralnym i są one o wiele ważniejsze niż stosunki z UE. Zob. Anne Coulon, *EU-India understandings on major global political issues: where do we stand?* Źródło: URL – <http://www.jnu.ac.in/Academics/Schools/SchoolOfSocialSciences/GSP/SummerSchoolStudyProgramme/EU-India%20Understandings%20on%20Major%20Global%20Political%20Issues.pdf>

³⁸ Rząd Indii nie traktuje Unii jako poważną siłę polityczną na arenie międzynarodowej, ale jako organizację międzynarodową, która napotyka spore trudności podczas wypracowywania wspólnego stanowiska 27 państw członkowskich. Dlatego też, współpraca z UE jest zawsze – w pewnym sensie – nieefektywna i wolniejsza w porównaniu z pozostałymi uczestnikami stosunków międzynarodowych.

³⁹ Handel UE z Chinami jest pięciokrotnie wyższy od handlu z Indiami: 177 mld euro (33 mld z Indiami) w 2004 r.

to współpraca z Indiami jest priorytetowa dla ich polityki azjatyckiej. Również kwestie praw człowieka (UE bardzo często porusza kwestie protokołu dot. praw człowieka w Indiach), pracy nieletnich oraz wieloletniego sporu o Kaszmir z Pakistanem (Unia solidaryzuje się z Pakistanem w sporze o Kaszmir) wpływają niekorzystnie na relacje pomiędzy Brukselą i New Delhi.

Z kolei USA unikają krytyki Indii w kwestiach związanych z prawami człowieka i – co więcej – od chwili objęcia prezydentury przez George’a W. Busha, USA zajmują neutralne stanowisko w sprawie sporu pakistańsko-indyjskiego.

Kolejnymi czynnikami utrudniającymi współpracę pomiędzy Indiami i UE jest prawo pracy i prawo imigracyjne, zgodnie z którymi Indusi studiujący w Europie zaraz po zakończeniu nauki są zobowiązani do natychmiastowego powrotu do Indii. Nieco inaczej wygląda sytuacja Indusów w USA. Osoby studiujące na uczelniach USA bądź zatrudnione w przedsiębiorstwach amerykańskich bez większych przeszkód mogą przedłużyć swój pobyt na terytorium USA⁴⁰. Indie i Stany Zjednoczone posiadają wzajemnie uzupełniające się gospodarcze interesy,⁴¹ a ambicje Indii pokrywają się z interesami strategicznymi USA⁴², co z kolei znajduje wyraz w dynamicznej współpracy pomiędzy nimi.

⁴⁰ Również na tej płaszczyźnie USA zyskuje przewagę nad UE w oczach Indii. Hinduska diaspora zamieszkująca USA wpływa – i to bardzo – na rozwój relacji amerykańsko-indyjskich w XXI w. Mimo, że jest to nieznaczna mniejszość, może ona odegrać istotną rolę w procesie zacieśniania więzi pomiędzy USA i Indiami. Jako obywatele USA i wyborcy, Indusi dążą do poprawy i podtrzymania przyjaznych relacji pomiędzy obu państwami. Co więcej, wielu Indusów udzielało wsparcia finansowego w kampaniach wyborczych kandydatom politycznym. Z kolei organizacje mniejszości indyjskiej w USA wywierają nacisk na Kongres na rzecz lepszych relacji z Indiami (Komitet Wyborczy dla Indii i Amerykanów pochodzenia indyjskiego jest największym komitetem w Kongresie USA). Nawet rząd Indii dostrzegł potrzebę zaangażowania rodaków zza oceanu w rozwój gospodarczy Indii.

Źródło: URL – <http://ess.idrf.org/esms/essayview.php?showessay=show&dipes=57&dies=&dips=54&>

⁴¹ Faktem jest, że Indie chcą stać się państwem silniejszym gospodarczo i rozwiniętym tak szybko, jak jest to możliwe. Z kolei szybszy rozwój gospodarczy wymaga nie tylko inwestycji zagranicznych w przemyśle krajowym i infrastrukturze, ale również importu nowych technologii, aby zmniejszyć m.in. ubóstwo w Indiach. Redukcja zanieczyszczenia środowiska, rozwój infrastruktury – to w tych sektorach rząd Indii chce przyciągnąć inwestycje amerykańskie, a może to mieć miejsce tylko wtedy, gdy stosunki pomiędzy stronami będą przyjazne. Rozwijanie i podtrzymanie przyjaznych więzi z USA jest w interesie Indii z jeszcze jednego, bardzo istotnego powodu – zagwarantowania bezpieczeństwa terytorium Indii. Wsparcie ze strony jedyne supermocarstwa może zmniejszyć niepokój Indii w związku z jakimkolwiek możliwym zagrożeniem ze strony Chin.

Z drugiej strony ogromna gospodarka Indii wzbudza zainteresowanie przemysłu amerykańskiego i dlatego też przyjazne Indie są jak najbardziej w interesie USA. Indie są również postrzegane jako potencjalna przeciwwaga dla potęgi Chin w Azji i na świecie. Natomiast same stosunki wojskowe będą rozwijane tak długo, jak Chiny będą postrzegane jako zagrożenie zarówno dla USA, jak i dla Indii. Źródło: URL – <http://ess.idrf.org/esms/essayview.php?showessay=show&dipes=57&dies=&dips=54&>

⁴² Zob. szerzej: *India as 'global power' – Why the US promotes India's great-power ambitions*, źródło: URL – <http://www.rupe-india.org/41/why.html>

Relacje Indie – UE w pierwszej dekadzie XXI wieku – próba bilansu

Obecnie stosunki pomiędzy Indiami i Unią Europejską wymagają energicznych działań i strategicznej wizji z obu stron, aby wyjść ze swoistego impasu. Dlatego też konieczne jest podjęcie pewnych działań, zanim tymczasowe pogorszenie relacji pomiędzy stronami przekształci się w nieodwracalny już proces⁴³. W opinii indyjskiego rządu Europa w dalszym ciągu poszukuje swojej międzynarodowej roli i nie jest ważnym międzynarodowym aktorem, między innymi z powodu swoich własnych wewnętrznych podziałów. Percepcję UE w Indiach w dalszym ciągu kształtują głównie media anglosaskie, co utrudnia zrozumienie zarówno procesu i dynamiki integracji europejskiej, jak i zawłości i instytucji Unii⁴⁴. Sektor korporacyjny w Indiach nadal postrzega Unię na ogół nie jako jednostkę, ale jako konglomerat państw europejskich, a w konsekwencji kontakty biznesowe koncentrują się na szczeblu państw członkowskich.

Współpraca z Indiami jest bardzo cenna, jednak Unia Europejska (*de facto* państwa członkowskie) nie dostrzega konieczności jej wzmożenia. Pośród państw członkowskich istnieje brak konsensusu w tej kwestii, bowiem różne kraje mają inne gospodarcze możliwości i priorytety. Stąd różnica zdań pomiędzy instytucjami unijnymi, które są zainteresowane coraz lepszym partnerstwem strategicznym, i konserwatywnymi państwami członkowskimi UE, które obawiają się udzielić większej przestrzeni instytucjom Unii do prowadzenia negocjacji.

Biorąc pod uwagę wielkość Indii, rozrastającą się gospodarkę i coraz silniejszą pozycję polityczną oraz potencjał wojskowy tego kraju, nie trudno dojść do wniosku, że podstawowym partnerem dla Indii jest UE jako całość. Kraje członkowskie muszą odejść od prowadzenia własnej polityki w stosunku do Indii, nierzadko sprzecznej z uprzednio uzgodnioną wspólną polityką UE. Im szybciej ta rzeczywistość zostanie zaakceptowana w stolicach 27 państw, tym lepiej dla całej Wspólnoty jako całości.

Po drugie, europejska dyplomacja w stosunku do Indii i Chin powinna być wyważona i obok nadrzędnych interesów Wspólnoty uwzględniać delikatne relacje pomiędzy New Delhi a Pekinem oraz czynnik wzajemnej rywalizacji. W Indiach nadmierne pro-chińskie nastawienie Unii jest źle odbierane. W opinii Hindusów jest to sytuacja nieco paradoksalna, zwłaszcza gdy weźmie się pod uwagę stale akcentowaną przez Brukselę konieczność przestrzegania kanonów demokracji i rządów prawa (czyli związane z dwoma aspektami, które w Chinach pozostawiają wiele do życzenia)⁴⁵. Stąd pytania, dlaczego taki kraj jak Chiny ma być faworyzowany i stawia-

⁴³ Ch. Jaffrelot, *India and the European Union: Charade of a strategic partnership*, marzec 2006, http://www.ceri-sciencespo.com/archive/mars06/art_cj.pdf, s. 6.

⁴⁴ R.K. Jain, *India – EU Strategic Partnership*, Zob. URL – <http://www.ieem.org.mo/nesca/documents/papers/RKJainMacauPaper.doc>

⁴⁵ Ch. Jaffrelot, *India and the European Union...*, cyt. wyd., s. 6.

ny przed Indiami? Bardziej zrównoważona polityka Unii Europejskiej byłaby lepiej odbierana w Indiach, zwłaszcza wtedy, gdy wiązałaby się ona z aktywnym wsparciem indyjskiej kampanii na rzecz uzyskania statusu stałego członka w Radzie Bezpieczeństwa ONZ.

Po trzecie, UE musi wykorzystać swój industrialny i naukowo-badawczy potencjał, aby zintensyfikować współpracę z Indiami. Dwa obszary mają w tym wypadku znaczenie pierwszorzędne: infrastruktura i ochrona środowiska. Problemy wynikające z zanieczyszczenia i braku wody pitnej wkrótce zagrażą wzrostowi gospodarczemu Indii. Wziąwszy pod uwagę zarówno wrażliwość na kwestie związane ze środowiskiem, jak i technologiczne możliwości UE, jest to najwyraźniej pole, w którym Europa może zaoferować cenne i efektywne rozwiązania dla problemów indyjskich.

I w końcu zwrot do inicjatyw, które pomogłyby ożywić współpracę pomiędzy obu stronami w obszarach, które są jednocześnie symboliczne i istotne: wyższa edukacja i doświadczenie zawodowe. Jak wspomniano, obecnie studenci z Indii, którzy studiuje w większości europejskich państw, muszą natychmiast po zakończeniu studiów powrócić do Indii. Zmiana prawa imigracyjnego oraz prawa pracy, która umożliwiłaby im pozostanie w Europie i znalezienie zatrudnienia, pozwoliłaby europejskim spółkom na zatrudnianie bardzo dobrze wykwalifikowanych Indusów, którzy później mogliby pracować w europejskich filiach w Indiach⁴⁶.

Często mówiąc o stosunkach pomiędzy Unią Europejską i Indiami, mówi się o braku świadomości i porozumienia. Zajmowane stanowiska polityczne bardzo często stanowią istotne przeszkody w rozwijaniu współpracy. Czy jest to liberalizacja rynku usług, *outsourcing*, kwestia migracji czy też FDI – wydaje się, że Unia Europejska i Indie zajmują wciąż niekiedy odległe stanowiska⁴⁷. Republika Indii w dalszym ciągu oceniana jest w Europie jako tradycyjnie zamknięta i samowystarczalna gospodarczo, mimo że jest dostrzegany jej wyjątkowy potencjał⁴⁸. Opóźnienie w docenieniu potencjału Indii doprowadza w konsekwencji do niezrealizowania korzyści, jakie mogłyby zeń wynikać.

Według ekspertów istniejący potencjał współpracy nie jest wykorzystywany między innymi ze względu na fakt, że w Europie Partnerstwem Strategicznym zarządzają małe kręgi w Brukseli, charakteryzujące się nieodpowiednią liczbą ekspertów. *De facto* partnerstwo strategiczne Indii i UE jest prowadzone wyłącznie przez te państwa członkowskie, które mają namacalne gospodarcze udziały w Indiach. Natomiast brak politycznej woli w Brukseli do zmiany obecnego stanu rzeczy po części wynika z faktu, że duża część państw UE preferuje stosunki bilateralne z Indiami. Z kolei państwa członkowskie z minimalnym udziałem w indyjskim rynku zwykle podkreślają kwestię „zasad” i „wartości”.

⁴⁶ Tamże, s. 7.

⁴⁷ *EU-India Relations*, cyt. wyd., s. 44.

⁴⁸ Tamże, s. 44.

Partnerstwo strategiczne nie jest przymierzem, lecz próbą zinstytucjonalizowania procesu i zapoczątkowania serii strategicznych, sektorowych dialogów w istotnych kwestiach bilateralnych, regionalnych i globalnych. Dla Europejczyków Partnerstwo Strategiczne oznacza globalne gospodarcze i polityczne stosunki, obejmujące wspólną odpowiedzialność międzynarodową i budowanie „koalicji interesów”, aby móc sprostać wyzwaniom XXI w. Dla Indii natomiast Partnerstwo Strategiczne z Unią Europejską dopełnia ich wysiłki, podejmowane na rzecz wyłonienia się państwa jako ważnej potęgi na międzynarodowej arenie⁴⁹.

Zakres i potencjalne korzyści Partnerstwa Strategicznego są olbrzymie, zarówno dla krajowych gospodarek obu stron, jak i na arenie międzynarodowej. Silniejsze więzi pomiędzy Indiami i Unią mogłyby ułatwić realizację ich gospodarczych celów poprzez zwiększony handel, inwestycje i współpracę w obszarach takich jak R & D. Natomiast obecny stan wskazuje na istnienie wciąż niewykorzystanego potencjału zarówno w Indiach, jak i w UE.

Na scenie międzynarodowej wyłonienie się nowej geostrategicznej geometrii – przy świadomości, że obecny jednobiegunowy świat jest na dłuższą metę nietrwały – czyni z politycznych stosunków pomiędzy UE i Indiami istotne narzędzie, wpływające na rozwiązywanie kwestii globalnych, oczywiście na określonych płaszczyznach i w ograniczonym stopniu.

⁴⁹ R. K. Jain, *India, The European Union...*, cyt. wyd., s. 3.